

Oponentský posudek k habilitačnímu řízení

Habilitant: Mgr. Art. Michal Režný, ArtD.

Oponent: MgA. Eva Málková (Spoustová)

V rámci habilitačního řízení Michala Režného se ocitám v pozici oponenta jeho práce už podruhé. Závěrečná práce jeho studia doktorandského mi umožnila detailní vhled do procesu výuky jevištní řeči (v celé šíři problematiky tohoto oboru) - tak jak jej Michal chápe a praktikuje. Byla to pro mě v mnoha aspektech obohacující zpráva o procesu, kterým "se" Michal "investuje" – o procesu "směřování energie převážně zevnitř – ven". Zajímal mě tedy logicky také proces opačný: způsob, jakým Michal "nabírá" (energii a podněty) "z venku – dovnitř" pro svou VLASTNÍ hereckou práci. Proto mě velmi těší, že nyní dostávám příležitost poznat lépe právě onen proces, jakým Michal Režný pracuje nejen jako pedagog, ale jako tvůrce jevištní postavy, jako umělec na divadelní scéně.

Předložený soubor videozáznamů inscenací (a rolí Michala Režného, které v nich ztvárnil) - "Zločin a trest" (Raskolnikov), "tRIP" (Lišajník). "Pl'uca" (Muž) - svědčí o Michalově hereckém talentu i o výtečných dovednostech technických – tedy o nesporné míře jeho profesních odborností (to jsou vesměs kvality u absolventů VŠMU vůbec (v Čechách pravidelně a právem) obdivované).

Při analýze jeho výkonů jsem si povšimla pro mě zajímavé kvality, která je všem těmto třem výkonům společná: je to vnitřní pochopení a niterné procítění a zobrazení TÉMAT postav. (Tato kvalita je patrna výrazně i na postavách, které ztvárňuje při své práci filmové (např. v poslední době ve dvou pro českou kinematografii velmi podstatných filmech "Jan Palach" a "Toman") - což zde podotýkám jen pro doplnění, neboť Michal Režný habituje výše jmenovanými hereckými výkony divadelními, jakkoli jsem při pročitání výčtu jeho uměleckých výkonů (v záznamu, přiloženém k tomuto řízení) byla překvapena šíří a kvalitou jeho herecké tvorby.

Při Michalově práci na jevištní postavě dochází k silné osobní identifikaci s tématem, s postavou, čímž vytváří základ k divácky velmi zasahující autentičnosti - přesto se ve svých postavách ale sám "neztratí". Je pro mě zřetelně postižitelné, že Michal evidentně disponuje vlastní hereckou "technikou", jejíž pomocí (kromě vnějškového zobrazení tématu (charakterizace) dokáže přesvědčivě postihnout MYŠLENÍ postavy – jakési její autentické "VNITŘNÍ ustrojení".

Režisér Otomar Krejča ("Divadlo jsou herci") popisuje proces hledání, jaké vede k takovýmto hereckým výkonům, těmito slovy: *"Nejúrodnější je sám proces tázání, vnořování, reflektování, hledání...a bezprostřední odraz tohoto procesu v celé hercově*

senzibilitě a motorice. Jde o takové odpovědi, které zanechají v herci otisk, stopu, vzbudí jeho aktivitu, dotknou se ho....."

Výše napsané logicky (a pro mě velmi radostně) souvisí s Michalovou pedagogickou prací a jeho teoretický i praktický zájem, pokud jde o "jeho" předmět - Jevištní řeč. Troufám si tvrdit, že na jeho vlastních uměleckých výkonech je patrné, že při své herecké práci vnímá SLOVO (TEXT) nejen jako podprahový prostředek, jímž se před divákem zhmotňují obrazy, ale i jako fundament DĚNÍ na jevišti - jako zašifrované poselství o podstatě postav - o jejich cílech a prostředcích (a nejde jen o svědectví, vyplývající z JEHO vlastního textu!). Má dar "čerpat z textu "skryté" informace.

Díky letité zkušenosti z práce s herci na různorodých textových předlohách inscenací v profesionálních divadlech vím, jak velkým přínosem - pro hereckou práci, pro celkový divadelní tvar, pro účín na diváka - je schopnost vnímat citlivě slovo, slovosled, skryté vztahové souvislosti jazykových prostředků, porozumět takovým "šifráům", ukrytým "pod textem". Když o procesu "rozkrývání textu" uvažuji, docházím k závěru, že často je tato schopnost překvapivě ne-intelektuální, ne-rationální – spíše je snad převážně "intuitivní". Je k ní zkrátka třeba mít specifické nadání!

Profesor Miloš Horanský, někdejší děkan DAMU, ve své studii "Malý manuál na cestu za postavou", kterou vytvořil jako doplňkový materiál pro své studenty, píše: *"Na mystérium, jako je vznik postavy, je stěží nějaká receptura či technologie. Jsou jen plaché a jemné inspirace, které vybízejí ke směru. Jedna bytost z autorovy imaginace se má spojit s živou hercovou. Poskytnou si navzájem transfúzi. Proces trýznivý, tajemný, bláznivý.....A v jiné části pak píše dále: "...Slovo je jednotka myšlení. A emocionality. Slovo sděluje, ale je též zvukomalebné. Omylem je se domnívat, že text je všemocný. Ne. Text je přízemí. Zatímco v patrech jsou další elementy. Studuj, jak postava "myslí" v jazyku. Řeč – verbální tvar postavy. Nejde o techniku mluvy, ale o NUTNOST mluvit jako postava. Kdo se nechce účastnit, nemá co říci."*

Doc.Eva Salzmánová popisuje ve své habilitační práci část tohoto procesu práce herce prozaičtěji: *"...Proto musí...(herec)...hledat stopy především v textu, ale nejen. Samozřejmě první a základní informací v tomto smyslu je vyložení toho, co znamená podtext. Schopnost odečíst informace o své postavě z replik nebo jednání ostatních figur. Schopnost převést repliky od literatury k jednání, umět hledat v textu motivy pro jednání.."*

Při studiu výkonů Michala Režného jsem také musela připustit, že během plynutí svého "profesního času" (od Raskolnikova k Muži) - (zřejmě díky narůstající míře zkušeností a díky reálnému odhadu vlastních hereckých možností, kterým si může dovolit důvěřovat (ve smyslu: sebevědomí jako vědomí sebe sama a: větší odvaha ke svobodě

výpovědi a gesta v rámci role)) – se (v čím dál větší míře) odpoutává od jistoty "nazkoušeného a fixovaného" ke svobodnému "tady a teď" (volně a samozřejmě) ve shodě s tématem postavy vznikajícímu a obohacujícímu".

Další sympatickou kvalitou je pro mě způsob, jakým habilitant promlouvá o procesu vlastní tvorby v textu své habilitační přednášky: ano, souhlasím: počátek "bytostí slov" je i pro mě - v tichu, pozorném vnímání a soustředěném usebrání. Cení si velké vnitřní pokory, kterou z celého jeho textu vnímám.

Habilitaci obecně chápu jako formální krok k potvrzení pedagogické pozice. Jako výraz vyšších schopností pedagoga-tvůrce stát se užitečným zdrojem poznání, či inspirací pro ty, kteří jsou na startu vlastní tvůrčí dráhy.

Být dobrým učitelem uměleckého oboru pro mě znamená: mít schopnost odhadnout možnosti žáků, umět "najít řeč, které žáci rozumějí", dokázat se adaptovat vzhledem k různorodým typům žáků, být si vědom i svých vlastních východisek, umět docenit a zhodnotit nejen vlastní, ale i cizí (často i intuitivní či spontánní) objevy a především také: mít dostatek energie a odhodlání uchovat si aktivní tvořivou schopnost živosti, myšlenkové flexibility a také neopustit vlastní uměleckou cestu.

Domnívám se, že habilitant Michal Režný pokračujícím vývojem své odbornosti a svou uměleckou i pedagogickou praxí splnil podmínky požadované k udělení docentury a navrhuji tímto členům Vědecké a Umělecké rady, aby potvrzení pedagogické pozice habilitanta zvážili jako smysluplné a pozitivní.

Zodpovědně doporučuji habilitační práci Michala Režného k dalšímu postupu.

MgA. Eva Málková (Spoustová)

Praha 29.4.2019